

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет лісового і садово-паркового господарства**

Кафедра лісового господарства

**НАСКРІЗНА ПРОГРАМА
ПРАКТИК**

і методичні вказівки щодо їх організації та проведення
для підготовки фахівців спеціальності
205 Лісове господарство
Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство
Освітнього ступеня Бакалавр

Наскрізну програму практик і методичні рекомендації щодо їх організації та проведення для підготовки фахівців спеціальності 205 Лісове господарство підготували: к.б.н, С.А. Адаменко, к.с.-г.н. В.В. Мамчур, к.с.-г.н., С.А. Масловата.

Наведено програми навчальних практик і методичні рекомендації щодо їх організації та проведення для підготовки фахівців спеціальності 205 Лісове господарство.

Рецензенти:

д.с.-г.н., професор кафедри садово-паркового господарства Уманського НУС
А.Ф. Балабак

к.с.-г.н., начальник Вінницької державної зональної лісонасінневої інспекції
З.М. Юрків

Методичні вказівки розглянуто на засіданні кафедри лісового господарства
(протокол № 1 від 5 вересня 2023 р.)

Схвалено науково-методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства (протокол № 1 від 5 вересня 2023 р.)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Завдання практичної підготовки визначається типовими задачами діяльності (професійної, соціально-виробничої) та вмінь, що забезпечують їх виконання, у рамках виробничих функцій, під якими розуміють сукупність посадових обов'язків, які виконує фахівець відповідно до посади. Набуття професійних практичних навичок висококваліфікованого фахівця можливе лише за умов безпосередньої його участі у виробничих процесах на базі лісогосподарських підприємств та господарств різного типу і різних форм власності, підрозділів науково-дослідних установ тощо.

Ці вимоги до практичної підготовки фахівців забезпечуються через наскрізну систему взаємопов'язаних практик - навчальних (молодші курси) і технологічних (старші курси).

Проходження практик здійснюється на відповідно обладнаних лабораторіях кафедр на виробництві, у лабораторіях науково-дослідних інститутів, на виробничих ділянках лісогосподарських підприємств та господарств.

Студенти час проходження практики зобов'язані:

- з'явитися на базу практики точно в термін, установлений наказом ректора університету;
- вивчити і дотримуватись правил охорони праці й техніки безпеки;
- неухильно дотримуватись плану проходження практики і виконувати усі вказівки керівника практики;
- оформити матеріали до звіту одночасно із закінченням розгляду питань програми практики;
- вчасно здавати звіт про проходження практики керівнику практики.

Загальне організаційне та навчально-методичне керівництво практикою здійснює кафедра, на якій студент проходить практику, та викладач, який відповідає за проходження кожної окремої практики.

Після закінчення терміну практики студенти звітують про її результати перед відповідальною кафедрою.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА

Основним завданням навчальної практики є закріплення теоретичних знань, набутих під час лекційних і практичних занять, формування первинних професійних умінь і навичок із навчальних дисциплін циклів природничо-наукової та професійно-практичної підготовки, ознайомлення з особливостями майбутньої спеціальності, підготовка до проходження професійної (фахової) практики. Навчальну практику проводять з окремих дисциплін у межах навчального року.

Мету та зміст навчальних практик відображено у програмах із нижчезазначених навчальних дисциплін.

Тривалість робочого дня студентів під час навчальної практики на

навчально-допоміжних об'єктах навчального закладу становить 6 год, а на підприємствах - згідно з чинним законодавством.

На початку навчальної практики обов'язково проводять інструктаж студентів з охорони праці, техніки безпеки, пожежної безпеки, особистої та виробничої гігієни і санітарії. а також зазначають результати, які мають досягти студенти під час навчальних практик.

Під час навчальної практики проводиться збір, розрахунок та аналіз матеріалу для написання звіту й здавання заліку з навчальної практики. А також у разі необхідності студенти ведуть щоденники, в яких записують відомості про характер, обсяг виконаних робіт тощо, а також робочі зошити і альбоми. Звіт із практики передається на кафедру. Звіти з доданими щоденниками, робочими зошитами і альбомами перевіряє викладач. По закінченні практики студенти складають залік. оцінку заносять до залікової книжки.

За змістом та обсягом звіт із практики має відповідати вимогам практики і відображати всі види робіт, передбачені навчально-методичними документами. Підсумки практики обговорюються на засіданні відповідних кафедр.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК

№ з/п	Назва практики	Курс	Семестр	Тривалість практики, тижнів
1.	Вступ до фаху	1	2	1
2.	Дендрологія	2	4	2

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА "ВСТУП ДО ФАХУ"

1. Мета, задачі та результати навчальної практики

Навчальна практика з "Вступ до фаху" є: обов'язковим видом навчальних занять на лісогосподарському факультеті. Мета навчальної практики полягає у ознайомленні майбутніх фахівців із найбільш поширеними в лісовому господарстві видами робіт, організація яких та виконання було у свій час покладено на інженерно-технічний персонал лісництв. Це дасть змогу студентам вже на першому курсі навчання мати більш чітку уяву про свою майбутню професію та більш свідомо підходити до вивчення спеціальних дисциплін.

Під час практики студентам необхідно досягнути наступних результатів:

- виконуючи ту чи іншу лісогосподарську роботу під керівництвом досвідчених фахівців, набути правильних умінь і навичок виконання робочих

операцій на рубках догляду за лісом, під час догляду за посівами та шкільками у розсадниках, лісовими культурами та декоративними насадженнями;

- засвоїти елементи організації і проведення лісгосподарських робіт в складі бригади чи ланки.

2. Обсяг та організація робіт

Відповідно до базового навчального плану на проведення навчальної практики відводиться один тиждень (30 годин) у 2 семестрі. Відповідальним керівником практики у лісництві є викладач кафедри лісівництва. Опрацюванням 2, 3, 4 здійснюється і з залученням інженерно-технічного персоналу лісництва.

Керівник практики несе відповідальність за виконання усіма студентами програми практики. Академічна група поділяється па бригади з 4-5 студентів, які у свою чергу складаються із ланок по 2-3 особи. Бригаду очолює бригадир, який перед початком практики одержує необхідні інструменти, прилади, посібники тощо. Екскурсію проводять у складі академічної групи, а окремі роботи виконують або академічною групою /закладка пробних площ під час підводу лісосік під освітлення чи прочищення/ або бригадою, або ланкою.

На початку практики керівник проводить вступний інструктаж г охорони праці і техніки безпеки, про що робить відмітку в спеціальному журналі. Перед проведенням робіт, які пов'язані з рубкою дерев, первинний інструктаж на робочому місці проводить працівник лісництва, залучений на допомогу керівнику практики.

3. Методика проведення практики

Зміст практики опрацьовують під час екскурсій у ліс у складі академічної групи з метою виконання конкретних завдань відповідно до теми, що вивчають. З цією метою групу поділяють на бригади чисельністю по чотири студенти та ланки - по 2 студенти. Окремі теми передбачено виконувати побригадно або у складі ланки під. керівництвом викладача.

Перед початком практики студентів знайомлять із вимогами, які викладено в кваліфікаційній характеристиці інженера лісовою господарства стосовно лісгосподарської діяльності в масштабі лісництва.

Студентів знайомлять із структурою виробничої частини лісгосподарських підприємств та структурою лісництва, па базі якого проводить практику. При цьому висвітлюють види лісгосподарських робіт, що їх мають виконати в умовах лісництва, їх обсяг, перелік знарядь, механізмів та машин, за допомогою яких вони виконуються тощо.

4. Зміст практики

4.1. Поняття про ліс. Морфологія лісу. Екскурсія у лісі. Вступний інструктаж та інструктаж на робочих місцях із техніки безпеки. Порядок проведення санітарних рубок.

4.2. Лісгосподарські заходи в насадженнях лісництва. Рубки догляду в молодняках.

Мета - надбання практичних навичок із відводу і таксації лісосік під освітлення та прочищення, закладання пробної площі з оформленням встановленої документації.

Формулюють мету окремих видів рубок догляду. Обґрунтовують організаційно-технічні показники ділянок лісу, що відводяться під рубки догляду. Викладачем та співробітником, лісництва забезпечується організація закладання пробної площі під освітлення або прочищення, оформлення документації, а також проводиться перевірка правильності виконання робіт. Обсяг роботи однієї бригади - 2-3 га.

4.3. Відведення і таксація лісосік під проріджування або прохідну рубку. Викладачем та співробітником лісництва забезпечується організація відведення і таксації лісосік під проріджування або прохідну рубку, а також проводиться перевірка правильності виконання робіт. Обсяг роботи однієї бригади-2-3 га.

Відведення лісосік починається із прив'язки ділянки до квартальної сітки. Студенти набувають навичок із проведення вимітки дерев: визначають дерева, які необхідно вирубати (за вимогами "Правил поліпшення якісного складу лісів" (2007)); встановлюють категорії технічної придатності стовбурів тих дерев, які підлягають вирубуванню: опрацьовують правильний порядок пересування бригади під час вимітки; ставлять мітки.

Після перевірки правильності вимітки студенти набувають навичок щодо клеймування дерев, відведених у рубку. На основі переліку дерев, які підлягають вирубуванню, студенти в камеральних умовах оцінюють матеріальний запас.

4.4. Технологія рубок догляду. Розробка деревини на сортименти. Класифікація дерев під час рубок догляду за лісом. Вимітка дерев на пробній площі, їх рубка. Розробка зрубаних дерев на сортименти. Укладання заготовленої лісопродукції та її облік.

4.5. Лісокультурний догляд за шкільками та розсадниками. Підсумки практики. Залік.

5. Обладнання та інструмент

Бусолі, мірні вилки, мірні стрічки, висотоміри, мірні рамки для обліку підросту, термометри, люксметри, електронні ваги, гербарні сітки, сокири, різці.

6. Форма контролю

Протягом всієї практики кожен студент веде щоденник, у якому записує зміст екскурсії та методичні вказівки щодо лісогосподарських робіт.

На залік виносять практичні питання у розрізі програми практики.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назви та стислий зміст роботи або заходу	Кількість робочих днів
1.	Поняття про ліс. Морфологія лісу. Експерсія у лісі. Вступний інструктаж та інструктаж на робочих місцях із техніки безпеки. Порядок проведення санітарних рубок.	1
2.	Лісогосподарські заходи в насадженнях лісництва. Рубки в молодняках. Закладання пробної площі з оформленням	1
3.	Відведення і таксація лісосік під проріджування або прохідну рубку. Набуття навичок із проведення вимітки дерев, встановлення категорії технічної придатності стовбурів	1
4.	Технологія рубок догляду. Розробка деревини на сортименти	1
5.	Лісокультурний догляд за шкільками та розсадниками Підсумки практики. Залік	1

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА "ДЕНДРОЛОГІЯ"

1. Мета, задачі і результати навчальної практики

Навчальна практики з дендрології є обов'язковим видом навчальної діяльності студентів на факультеті лісового господарства після закінчення практичних занять. Основна її мета - закріпити ті знання, які одержали студенти під час практичних занять і теоретичного курсу, ознайомити студентів з багатством дендрофлори України, з різними лісовими формаціями, їх видовим складом і особливостями.

Під час практики студентам необхідно досягнути наступних результатів:

- вільно орієнтуватися у видовому складі лісових, лісопаркових, захисних і декоративних насаджень на території України;
- визначати види дерев і чагарників за допомогою визначників: за пагонами з листками, в безлистому стані, за шишками, плодами, насінням, проростками та знати їх біологічну, екологічну і господарську цінність;
- проводити добір асортименту деревних рослин для лісових, декоративних і захисних насаджень;
- проводити фенологічні спостереження, прогнозувати врожаї плодів, шишок, насіння.

2. Обсяг і організація роботи

Відповідно до навчального плану для виконання програми літньої практики з декоративної дендрології відведено 60 академічних годин. Практика

триває десять календарних днів.

2. Методика проведення практики

Роботи, які виконують студенти в процесі літньої навчальної практики, діляться на польові та камеральні. До польових робіт відносять: збір гербарію, інвентаризація окремих ділянок насаджень на території навчального закладу тощо. До камеральних робіт відносять: визначення та оформлення гербарію, складання списку деревних та кущових рослин, захист і здавання гербарію.

4. Зміст практики

4.1. Збір та оформлення гербарію облистяних пагонів деревних рослин та їх декоративних форм.

4.2. Вивчення дендрофлори світу.

4.3. Вивчення видового та форменого різноманіття покритонасінних та голонасінних.

4.4. Інвентаризація декоративних насаджень та оцінювання їх декоративних якостей.

5. Обладнання та інструмент

Секатори, мірні вилки, гербарні папки, фотоапарати.

6. Форма контролю

Залік.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва та стислий зміст роботи або заходу	Кількість робочих днів
1.	Збір та оформлення гербарію облистяних пагонів деревних рослин	1
2.	Вивчення дендрофлори України	1
3.	Вивчення дендрофлори лісових округів Євразії	1
4.	Дендрологічна інвентаризація насаджень	1
5.	Оформлення звітів із практики, залік	1